

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»

Студентки 5 курсу, 7 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Головій
Ірина
Вікторівна

Науковий керівник
к.держ.упр.

(підпис керівника)

Динник
Ірина
Петрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня
Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«11» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові

Головій Ірині Вікторівні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): «Державне регулювання земельних відносин в умовах децентралізації»

Затверджена наказом ректора від «08» грудня 2021 р. № 4067

2. Строк здачі студентом закінченого проекту (роботи)

24.01.2022 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Метою роботи (проекту) є обґрунтування й розробка пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

4. Зміст випускного кваліфікаційного проекту (роботи) (перелік питань за кожним розділом) :

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

1.1. Аналіз сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації

1.2. Проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

2.1. Механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації

2.2. Формування пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 10.12.2021	10.12.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 20.12.2021	20.12.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2022	10.01.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2022	20.01.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 21.01.2022	21.01.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 22.01.2022	22.01.2022

7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 22.01.2022	22.01.2022
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	21-23. 01.2022	21-23. 01.2022
9	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 25.01.2022	До 25.01.2022
10	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «11» грудня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Динник І.П.

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми

Головня Ю.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент

Головій І.В.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему.

Реалізація реформи децентралізації влади в Україні, зокрема, передача повноважень і фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування, удосконалення системи управління та дерегуляція у сфері земельних відносин обумовлюють низку нових викликів і можливостей для створених об'єднаних територіальних громад. Одним з визначальних активів, який має кожна новостворена об'єднана територіальна громада, є земельні ресурси, які являють собою чи не найбільш вагомим джерелом наповнення місцевих бюджетів територіальних громад, а також є просторовим базисом для розміщення інфраструктурних об'єктів.

У випускній кваліфікаційній роботі студентом здійснено аналіз сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації; визначено проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації; охарактеризовано механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації та сформульовано пропозиції щодо напрямів

удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Зміст випускної кваліфікаційної роботи підпорядкований поставленій у роботі меті. Проведений аналіз дозволив визначити проблемні питання у сфері державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації. Завдання поставлені в роботі виконані в повному обсязі, що підтверджено висновками.

Випускна кваліфікаційна робота має досить логічну структуру та відповідає вимогам оформлення. Робота написана на достатньому науковому рівні, є самостійним дослідженням студентки, повністю розкриває обрану тему. Вважаю, що випускна кваліфікаційна робота заслуговує позитивної оцінки, а її автор, Головій Ірина Вікторівна на отримання кваліфікації бакалавра зі спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Головій І.В.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми): Головня Юлія Ігорівна

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна

(підпис, прізвище, ініціали)

«25» січня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	6
1.1. Аналіз сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації.....	6
1.2. Проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації.....	16
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	22
2.1. Механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.....	22
2.2. Формування пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.....	28
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ	44

ВСТУП

Актуальність теми. Реалізація реформи децентралізації влади в Україні, зокрема, передача повноважень і фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування, удосконалення системи управління та дерегуляція у сфері земельних відносин обумовлюють низку нових викликів і можливостей для створених об'єднаних територіальних громад. Одним з визначальних активів, який має кожна новостворена об'єднана територіальна громада, є земельні ресурси, які являють собою чи не найбільш вагомим джерелом наповнення місцевих бюджетів територіальних громад, а також є просторовим базисом для розміщення інфраструктурних об'єктів. Разом з тим, передача земель органам місцевого самоврядування як відносно новому суб'єкту управління земельними ресурсами передбачає ризики, перспективи й зміни ролі держави в напрямі посилення контролю та відповідальності за використання й охорону земельних ресурсів.

У сучасних умовах активних процесів децентралізації владних повноважень по управлінню земельними ресурсами, а також передачі земель сільськогосподарського призначення поза межами населених пунктів у комунальну власність, важливим для забезпечення ефективного розвитку територіальної громади є застосування інноваційних методів та інструментів управління земельними відносинами. Водночас, наявна законодавчо-нормативна база потребує доопрацювання з метою регулювання відносин між органами державної влади та місцевого самоврядування з приводу управління земельними відносинами. Для вирішення проблеми щодо управління земельними ресурсами потрібна також дієва система організаційно-правових і контрольованих заходів державного регулювання, що нині перебуває в площині незавершеності процесів децентралізації влади.

Серед дослідників проблематики управління земельними ресурсами територіальних громад в умовах реформування земельних відносин варто виділити таких, як: Архипенко І. М. [18], Базарко І. М. [19], Висоцький В. М. [20], Дідур С. В. [22], Зигрій О. В. [23], Ковда Н. І. [25], Кожуріна В. М. [26], Малоокий

В. А. [30], Проніна О. В. [33], Халімон П. В. [38-40] та ін. Доробок цих та інших фахівців став теоретичною й методичною основою для запровадження ефективних заходів щодо управління земельними відносинами в умовах децентралізації. Проте, не зважаючи на значний масив наукових напрацювань з означеної проблематики, залишається значна кількість питань, що потребують дослідження в сфері управління земельними відносинами територіальних громад: наразі потребують оптимізації управлінські дії щодо управління земельними ресурсами на місцевому рівні, що підтверджується динамічністю реформ, які зачіпають питання земельної децентралізації.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є обґрунтування й розробка пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- здійснити аналіз сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації;
- визначити проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації;
- охарактеризувати механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації;
- сформулювати пропозиції щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

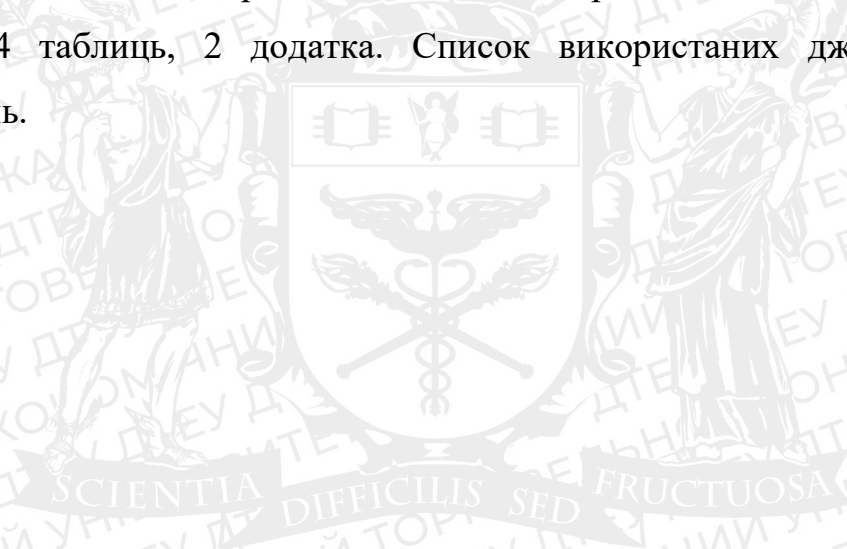
Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Методи дослідження. Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Для аналізу сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації було використано такі методи, як: описовий, структурного аналізу,

виокремлення статистичних даних, порівняння. Для оцінки проблем та перспектив реалізації земельної реформи в умовах децентралізації, основними методами були монографічний метод і синтез. Монографічний метод також було використано з метою узагальнення практики державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні. Метод узагальнення використано для формулювання висновків і пропозицій з удосконалення механізму державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 46 сторінок, з них 36 сторінки основного тексту. Робота включає 14 таблиць, 2 додатка. Список використаних джерел налічує 57 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

1.1. Аналіз сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації

В узагальненому виді децентралізацію прийнято розглядати як передачу повноважень із центральної ланки ієрархії державного управління до нижчих її територіальних рівнів, тобто по суті це – процес передачі повноважень від органів державної влади органам місцевого самоврядування. Явище децентралізації виникає не тільки при перерозподілі влади, а також і при визначенні фінансових і територіальних центрів відповідальності. Необхідно підкреслити, що серед вітчизняних авторів та дослідників проблематики децентралізації не розроблено єдиного підходу до тлумачення сутності цієї категорії (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Підходи вітчизняних авторів до визначення сутності децентралізації

Автори	Тлумачення сутності децентралізації
О. П. Крайник [28, с. 9]	Децентралізація управління – це процес збалансованого розподіл уповноважень, ресурсів і відповідальності між центральними органами державного управління і управління адміністративно-територіальними утвореннями
І. М. Архипенко [18, с. 8]	Децентралізація – це процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру. Це також є способом територіальної організації влади, за якого держава передає право на прийняття рішень із визначених питань або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, що не належать до системи виконавчої влади і є відносно незалежними від неї
С. В. Дідур, В. І. Глухова, Х. В. Кравченко [22]	Децентралізація – це процес, який передбачає перерозподіл повноважень, фінансових ресурсів між різними рівнями управління, а також зміщення відповідальності за розвиток територій на органи місцевого самоврядування
Ю. А. Савченко [34, с. 359]	Децентралізація – це система взаємовідносин між державою та адміністративно-територіальними одиницями, яка передбачає процес розподілу влади, передача частини функцій від центру до периферії
О. В. Мошак [31, с. 129]	Децентралізація влади – це передача від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності

Джерело: Складено автором за матеріалами [28, с. 9; 18, с. 8; 22; 34, с. 359; 31, с. 129]

В Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [17], законів України «Про співробітництво територіальних громад» [42], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [9], постанови Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» [12] та низки законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування й оптимізації надання адміністративних послуг. Це дозволило визначити політичну, адміністративну та фінансову складові консолідації зусиль державного управління та органів місцевого самоврядування [56; 21, с. 10]. Цей процес дозволив формувати відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування значний дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ). За більш як 7 років реформи в Україні було утворено 1439 територіальних громад, які об'єднують 27833 населених пункти загальною площею 553,8 тис. км.², і на території яких проживають понад 38,1 млн. осіб [51].

Слід зазначити, що реформа децентралізації в нашій країні здійснювалася у два етапи, один з яких вже завершено (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Основні етапи реалізації реформи децентралізації в Україні

Етап реалізації реформи	Заходи, що були здійснені в рамках етапу (в т.ч. пов'язані з регулюванням земельних відносин)
I етап (2014-2019 рр.)	Затверджено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, а також План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі. Сформовано основний пакет нового законодавства (Закони про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України), завдяки якому відбулася фінансова децентралізація. У 2018 році ОТГ отримали у комунальну власність майже 1,5 млн. гектар земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів. Також було прийнято Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про співробітництво територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», і пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг, який, зокрема, передбачає делегувати органам місцевого самоврядування відповідного рівня повноваження з вирішення земельних питань

II етап (2020 р.)	12 червня 2020 року Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, в Україні сформовано 1469 територіальних громад, які покриватимуть усю територію країни. 17 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Згідно з документом, тепер в Україні 136 районів. Старі 490 районів парламент ліквідував
-------------------	---

Джерело: Складено автором за матеріалами [43; 9-12; 17]

Характеризуючи дані, наведені у табл. 1.1, слід зазначити, що передача земель сільськогосподарського призначення із державної власності у комунальну була здійснена відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2018 р. № 60-р «Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад» [15].

Необхідно підкреслити, що це розпорядження передбачає проведення інвентаризації земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності (далі – ЗДСПДВ) з подальшою передачею зазначених земельних ділянок у комунальну власність відповідних ОТГ. Крім того, цим розпорядженням передбачена передача ЗДСПДВ, включених до переліку земельних ділянок державної власності, права на які виставлені на земельні торги, в комунальну власність ОТГ після оприлюднення результатів земельних торгів та укладення договорів оренди таких земельних ділянок [4].

В цілому слід зазначити, що впродовж 2018-2021 рр. кількість ОТГ, які отримали у комунальну власність ЗДСПДВ, зросла у 2,7 рази (з 479 до 1332), а загальна площа ЗДСПДВ, переданих ОТГ у комунальну власність, збільшилася у 2,5 рази (з 938,7 до 2337,9 тис. га), що підтверджується даними Додатку А. Як свідчать дані Додатку А, найбільшу площу ЗДСПДВ в рамках децентралізації земельних відносин впродовж 2018-2021 рр. отримали ОТГ областей, які є традиційними та потужними регіонами щодо вирощування аграрної продукції – Дніпропетровської, Чернігівської, Одеської, Полтавської, Херсонської, Запорізької і Хмельницької. Разом з тим, найменші за площею ЗДСПДВ отримали регіони Західної України (Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська області),

а також Київська область і області, на території яких триває військовий конфлікт (Донецька і Луганська).

Передбачалося, що передача ЗДСПДВ в комунальну власність відповідних ОТГ повинна дати можливість прозоро і чітко формувати дохідну частину місцевих бюджетів в частині плати за землю та стимулювати територіальні громади до їх добровільного об'єднання. Варто зауважити, що впродовж 2017-2021 рр. дійсно спостерігалось щорічне зростання кількості ОТГ, а в цілому за цей період їх кількість зросла більш ніж вдвічі (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Динаміка утворення ОТГ в Україні за 2017-2021 рр.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2021/2017, %
Кількість ОТГ	692	874	1009	983	1470	212%
Кількість ОТГ, які отримали ЗДСПДВ	-	479	646	646	1332	-

Джерело: Складено автором за даними [44-49]

Відповідно до даних табл. 1.3, станом на 2021 рік переважній частині ОТГ, які були сформовані в Україні, було передано ЗДСПДВ у комунальну власність (1332 з 1470 громад, або ж 90%). Що ж стосується формування дохідної частини місцевих бюджетів в частині плати за землю, то варто наголосити, що у вільному доступі відсутні статистичні дані щодо динаміки надходжень платежів з плати за землю до бюджетів ОТГ в нашій країні: є лише дані за 2017-2018 рр. (табл. 1.4), а також за три квартали 2021 року (табл. 1.5).

Таблиця 1.4.

Динаміка надходжень платежів з плати за землю до бюджетів ОТГ в Україні за 2017-2018 рр., млн. грн.

Структура надходжень	Надходження		Відхилення	
	2017 рік	2018 рік	Абсолютне	Відносне
Податок на доходи фізичних осіб	4593,5	10521,8	5928,3	229,1%
Акцизний податок	1395,8	1417,0	21,3	101,5%
Плата за землю	2481,7	2755,6	273,9	111,0%
Єдиний податок	2477,4	3098,0	620,6	125,1%
Податок на нерухоме майно	234,9	359,0	124,0	152,8%
Всього	11600,8	18865,6	7264,8	162,6%

Джерело: Складено автором за даними [5]

Як свідчать дані табл. 1.4, впродовж 2017-2018 рр. відбулося зростання обсягів надходжень плати за землю до бюджетів ОТГ на 11% - з 2481,7 до 2755,6 млн. грн. (на 273,9 млн. грн.). Проте в структурі надходжень до бюджетів ОТГ за підсумками 2018 року плата за землю не була найбільш вагомим джерелом доходів – домінуюча їх частка припадала на податок на доходи з фізичних осіб (55%), а плата за землю і єдиний податок сумарно склали трохи менше третини загального обсягу доходів бюджетів ОТГ.

Варто зауважити, що експерти SKL International та Програми «U-LEAD з Європою» на підставі даних веб-порталу openbudget.gov.ua, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної статистичної служби України опублікували нову версію інформаційно-аналітичного дашборду, який відображає окремі статистичні та аналітичні показники структури доходів бюджетів ОТГ в нашій країні за підсумками третього кварталу 2021 року (табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Ключові показники виконання доходів бюджетів ОТГ в Україні за підсумками третього кварталу 2021 року

Показник	Значення
Надходження до загального та спеціального фонду	180,4 млрд. грн.
Надходження до загального фонду	170,4 млрд. грн.
Надходження від сплати місцевих податків і зборів (загальний фонд)	52,2 млрд. грн.
Надходження від плати за землю (загальний фонд)	22,6 млрд. грн.
Фіскальна віддача території (загальний фонд)	307,1 тис. грн.
Дохідність земель громади (загальний фонд)	40,8 тис. грн.
Сукупна площа ОТГ	554,7 тис. км. ²

Джерело: Складено автором за даними [42]

Аналізуючи дані, наведені у табл. 1.5, слід зазначити, що показник фіскальної віддачі території розраховується як співвідношення надходжень загального фонду до площі території громади, а показник дохідності земель громади – як співвідношення плати за землю до площі території громади. Оцінити ці показники в даний час доволі складно, оскільки відсутні дані про їх динаміку, проте в цілому, на нашу думку, їх значення є низькими, оскільки у доларовому еквіваленті фіскальна віддача ОТГ трохи перевищує 11 тис. дол. США, а дохідність земель

ОТГ складає трохи менше 1,5 тис. дол. США. При цьому частка доходів від плати за землю в сукупному обсязі доходів загального фонду бюджетів ОТГ складає лише 13%. Варто також зауважити, що в сукупному обсязі доходів загального фонду бюджетів ОТГ частка доходів від плати за землю за період 2017-2020 рр. щорічно знижувалася (табл. 1.6).

Таблиця 1.6.

**Структура надходжень платежів до бюджетів ОТГ в Україні за
2017-2020 рр., %**

Роки	Податок з доходів фізичних осіб	Плата за землю	Нерухоме майно	Єдиний податок	Акцизний податок	Інші платежі
2017	39,6%	21,4%	2,0%	21,4%	12,0%	-
2018	55,8%	14,6%	1,9%	16,4%	7,5%	-
2019	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д	н/д
2020	60,8%	12,6%	2,4%	14,6%	5,9%	3,7%

Джерело: Складено автором за даними [5;7]

Характеризуючи дані, наведені у табл. 1.6, слід підкреслити, що у вільному доступі відсутня інформація щодо структури надходжень платежів до бюджетів ОТГ за 2019 рік. Разом з тим, можемо прослідкувати тенденцію до зниження в загальній структурі надходжень платежів до бюджетів ОТГ за 2017-2020 рр. частки плати за землю (з 21,4% до 12,6%), єдиного податку (з 21,4% до 14,6%), а також акцизного податку (з 12,0% до 5,9%). При цьому частка надходжень від податку з доходів фізичних осіб зростає з 39,6% до 60,8%, ставши найбільш вагомих джерелом формування дохідної частини бюджетів ОТГ.

Окремої уваги, на нашу думку, необхідно приділити тому факту, що з 1 липня 2021 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який скасовує мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення [2]. В цілому земельна реформа в нашій країні впроваджується поступово й відносно успішно, і, зокрема, покликана забезпечити інтереси та надати широкі можливості для покращення добробуту мешканців територіальних громад. Слід також наголосити, що законодавчий пакет земельної реформи надає територіальним громадам певні переваги, а також передбачає деякі зміни у регулюванні земельних відносин (табл. 1.7).

Таблиця 1.7.

Окремі положення законодавчого пакету земельної реформи, які регулюють земельні відносини та обіг земель територіальних громад

Назва нормативно-правового акту	Напрями регулювання земельних відносин та обігу земель територіальних громад
Закон України № 1444-IX від 18.05.2021 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони» [5]	Врегулює порядок продажу земельних ділянок та прав на них через електронний земельний аукціон.
Закон України № 711-IX від 17.06.2020 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» [6]	Дає громадам широкий інструментарій вирішення їхніх земельних, містобудівних, екологічних, культуроохоронних та інших завдань завдяки розробці комплексних планів просторового розвитку, які одночасно є і містобудівною документацією, і документацією із землеустрою.
Закон України № 1423-IX від 28.04.2021 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» [7]	Передбачає встановлення меж територій громад за домовленістю суміжних громад та одноразовий перехід у комунальну власність всіх земель за межами населених пунктів, крім земель приватної власності та земель, які залишаються у власності держави.

Джерело: Складено автором за даними [3-5; 45-47]

Крім нормативно-правових актів, наведених у табл. 1.7, також 29 квітня 2021 року указом Президента України було введено у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 квітня 2021 року «Про заходи державної регіональної політики на підтримку децентралізації влади» [13]. Відповідно до цього рішення, державній службі України з питань геодезії, картографії та кадастру було доручено разом із місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування завершити процес передачі в установленому порядку сформованим територіальним громадам земельних ділянок, належних розформованим територіальним громадам та розташованих на території відповідних сформованих територіальних громад. Крім того, було також доручено забезпечити спільно з органами місцевого самоврядування проведення обліку земель, що перебувають у власності територіальних громад, їх нормативної грошової оцінки з метою подальшого внесення даних до автоматизованої системи Державного земельного кадастру [54].

Що стосується показників розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні, то слід зазначити, що у вільному доступі відсутня комплексна статистика щодо обсягів і географічної структури продажів земельних ділянок в розрізі територіальних громад (є лише дані щодо проведених аукціонів). За даними Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру, в даний момент в Україні було реалізовано 78771 земельних ділянок загальною площею 200363 гектара, а середня вартість одного гектара складає 52,3 тис. грн. [50].

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, сукупний обсяг земель сільськогосподарського призначення у обігу за перші 6 місяців функціонування ринку землі склав 0,375% від загальної площі таких земель в Україні. При цьому загальна вартість угод щодо продажу земельних ділянок склала 5,2 млрд. грн., а найбільша частина цього ринку – колишні «підмораторні» землі, так звана товарна земля, сукупний об'єм угод за якими склав 3,2 мільярди гривень. Землі для особистого сільського господарства складають близько третини ринку земель сільськогосподарського призначення та сукупно принесли землевласникам 1,7 млрд. грн. [52].

Відповідно до даних державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру, в розрізі регіонів та областей України лідером за обсягами кількості та площі проданих земельних ділянок є Харківська обл. (табл. 1.8).

Таблиця 1.8.

Інформація щодо кількості, площі та середньої вартості реалізованих на ринку України земельних ділянок сільськогосподарського призначення в розрізі областей України

Область	Кількість проданих ділянок	Площа проданих ділянок, гектар	Середня вартість одного гектара, тис. грн.
Вінницька	5563	10331	33,9
Волинська	2903	4103	27,6
Дніпропетровська	3965	17694	28,3
Донецька	1351	5194	27,7
Житомирська	3036	5172	24,5
Закарпатська	1161	1530	56,4
Запорізька	2253	9308	22,7
Івано-Франківська	1718	722	158,0
Київська	5800	8003	159,7

Кіровоградська	4571	19223	29,7
Луганська	1063	5135	28,3
Львівська	2111	1765	254,1
Миколаївська	2619	11113	24,3
Одеська	1546	4226	41,8
Полтавська	5602	15434	35,0
Рівненська	1548	1299	46,5
Сумська	5374	8911	25,9
Тернопільська	2050	2756	40,8
Харківська	7984	28697	31,4
Херсонська	3688	16166	22,8
Хмельницька	5300	9497	34,6
Черкаська	2628	5497	34,6
Чернівецька	1446	1142	44,8
Чернігівська	3491	7445	23,6
Всього по Україні	78771	200363	52,3

Джерело: Складено автором за даними [50]

Як свідчать дані табл. 1.8, обсяг і площа реалізованих земельних ділянок сільськогосподарського призначення у Харківській області є найбільшими в Україні – 7984 ділянок загальною площею 28,6 тис. гектар, проте варто наголосити, що середня ринкова вартість гектару у Харківській області є значною нижчою за середню (31,4 проти 52,3 тис. грн.). Необхідно також зазначити, що середня вартість гектару у інших регіонах нашої держави, які є лідерами за площею реалізованих на ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення (Кіровоградська, Дніпропетровська, Херсонська області) є навіть нижчою, ніж у Харківській обл.

Разом з тим, найбільш дорогавартісними є земельні ділянки у Львівській області – в цьому регіоні середня ціна земельних ділянок сільськогосподарського призначення уп'ятеро вища, ніж в середньому по Україні, і складає 254,1 тис. грн. Крім Львівської області, лідерами за показником середньої вартості гектару земельних ділянок сільськогосподарського призначення є також Київська та Івано-Франківська: в цих регіонах ціна є втричі вищою за середньо-ринкову, і складає 158-159 тис. грн. за гектар.

Зазначимо, що земельні торги щодо продажу земельних ділянок та прав на них (особливо прав оренди) протягом останніх років яскраво доводять ефективність аукціонів у збільшенні плати за землю, особливо земель комунальної та державної

власності. Багато громад вже звикли до їх підготовки та проведення за класичною формою – офлайн, безпосередньо в приміщенні органу місцевого самоврядування, де всі учасники і організатор бачать одне одного. Проте розвиток сучасних технологій, підсилений вимогами, пов'язаними із протидією пандемії COVID-19, боротьба з корупцією та збільшення прозорості державного управління вимагає перенесення публічних сервісів в цифровий вимір. Цифровізація торкнулась і земельних аукціонів [53].

Як зазначалося, 6 липня 2021 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони» № 1444-IX від 18.05.2021 року [6]. Проте процес проведення земельних торгів за цим законом був неможливим у зв'язку з відсутністю відповідних алгоритмів реалізації норм зазначених в законі, які повинен був визначити Кабінет Міністрів України. Тож 22.09.2021 року Уряд прийняв Постанову «Деякі питання підготовки до проведення та проведення земельних торгів для продажу земельних ділянок та набуття прав користування ними (оренди, суперфіцію, емфітевзису)» №1013, яка набула чинності 28.09.2021 року і визначає всі необхідні вимоги щодо підготовки та проведення земельних торгів у формі електронних аукціонів [14].

Впровадження електронних аукціонів створює передумови для розширення можливості учасників брати участь у земельних торгах, зростає безпечність таких торгів і рівень захисту від всіляких втручань, підвищується публічність і прозорість, оскільки будь-яка особа може стежити в режимі реального часу за ходом їх проведення. **■**

Таким чином, аналізуючи сучасний стан сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації, можемо зробити висновок, що з започаткуванням старту реформи децентралізації в Україні у 2014 році було утворено майже півтори тисячі територіальних громад із загальною чисельністю населення 38,1 млн. осіб, яким було надано у комунальну власність ЗДСПДВ загальною площею 2,3 млн. гектар. Найбільшу площу ЗДСПДВ в рамках децентралізації земельних відносин впродовж 2018-2021 рр. отримали

територіальні громади тих областей, які є традиційними та потужними регіонами щодо вирощування аграрної продукції (Одеська, Дніпропетровська, Полтавська, Херсонська, Запорізька та ін.), а найменшу площу було виділено територіальним громадам деяких областей Західної України, Київської області та регіонів, де триває військовий конфлікт.

З 1 липня 2021 року було скасовано мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, що фактично стало стартом запуску ринку землі в нашій країні. В даний момент в Україні на земельних аукціонах було реалізовано 78771 земельних ділянок загальною площею 200363 гектара, а середня вартість одного гектара складає 52,3 тис. грн. При цьому найбільшими є обсяг і площа реалізованих земельних ділянок сільськогосподарського призначення в розрізі регіонів України у Харківській області – 7984 ділянок загальною площею 28,6 тис. гектар.

1.2. Проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації

Сьогодні кілька ключових реформ в системі публічного управління України перебувають на рухливій стадії реалізації, а саме: земельна, адміністративна та реформа територіального устрою, окрім того, активно формується ринок землі. Кожна з перелічених реформ залежна від іншої і вносить фундаментальні зміни у систему управління земельними відносинами. На сучасному етапі особливої уваги потребує система земельних відносин, адже побудова ринку землі та розширення повноважень органів місцевого самоврядування покликані покращити якість управлінських рішень, але несуть і певні виклики: кадровий «голод» в органах місцевого самоврядування, брак компетентних посадових осіб у відповідній сфері; наявність олігополії окремих бізнесових груп на управління землями, що тягне за собою корупційні ризики, та ін.[26, с. 108].

Вітчизняний автор А. М. Круглашов, досліджуючи проблематику реалізації земельної реформи в умовах децентралізації, цілком слушно наголошує, що попри

існування обумовлених реформою децентралізації позитивних змін як на загальнодержавному, так і місцевому рівні, процеси децентралізації супроводжуються появою багатьох проблемних питань і характеризуються суперечностями, зокрема і в сфері регулювання земельних відносин [29, с. 71].

Інші вітчизняні автори Н. І. Ковда і Н. Р. Забарна, досліджуючи проблематику реалізації земельної реформи в умовах децентралізації, у своїх публікаціях підкреслюють, що обумовлені законодавством нашої держави цілі земельної реформи було досягнуто лише частково. Це, на їх думку, негативно вплинуло на подальше формування системи законодавства та розвиток земельних відносин в Україні, що проявляється у таких наслідках:

- відсутність відповідного державного контролю за дотриманням земельного законодавства з питань раціонального природокористування;
- вирівнювання в правах різних форм господарювання на землі призвело до байдужості органів місцевого самоврядування до розмаїття форм господарювання;
- безсистемна приватизація земель територіальних громад [25].

Вважаємо доцільним погодитися з позицією Н. І. Ковди і Н. Р. Забарної, які зауважують, що негативні наслідки земельної реформи зумовили виникнення корупційних схем на всіх рівнях державно-владних відносин, ускладнивши процес організації життєдіяльності територіальних громад щодо володіння, користування, розпорядження, охорони та відтворення земель [25].

Подібно позиції притримуються також В. С. Кравців та І. З. Сторонянська, які наголошують, що корупція в органах місцевого самоврядування є вагомим ризиком бюджетної та земельної децентралізації. На їх думку, для України цей ризик обумовлений передусім тим, що земельна реформа не буде остаточно завершена, а також існуючою можливістю перенесення закупівель на рівень місцевої влади. Автори також вважають, що оскільки земельна проблематика перейшла в активну фазу з передачею ОТГ земель сільськогосподарського призначення поза межами населених пунктів у 2018 році, то, враховуючи, що плата за землю є ваговою складовою власних доходів територіальних громад, боротьба за цей ресурс між громадами та зацікавленими сторонами всередині них

тільки посилюватиметься. Окрім того, фінансово-правова некомпетентність громад, а відтак і їх небажання брати відповідальність на себе і приймати певні рішення – деструктивні чинники як проведення реформи бюджетної децентралізації загалом, так і формування фінансово-економічного потенціалу громад зокрема [36, с. 43].

В. С. Кравців та І. З. Сторонянська серед найвагоміших проблем підвищення ефективності використання земельних ресурсів територіальними громадами виділяють:

- проблеми заниження нормативно-правової оцінки землі, що зменшує можливості фінансових надходжень від плати за землю, орендної плати, державного мита при продажі, даруванні, спадкуванні;
- використання корупційних схем в управлінні земельними ресурсами;
- обмеження можливостей територіальних громад планувати свій розвиток через те, що землі за межами населених пунктів донедавна були у державній, а не комунальній власності (в розпорядженні Держгеокадастру) [36, с. 85].

На думку В. С. Кравців та І. З. Сторонянської, механізми регулювання використання земельних ресурсів територіальними громадами щодо підвищення їх ефективності лежать у площині встановлення більш вигідних для територіальної громади розмірів плати за землю, а також вдосконалення процедури оцінювання та визначення реальної оцінки землі [36, с. 85].

Аналізуючи наукові праці різних авторів, А. О. Шнайдер виокремлює проблеми реалізації земельної реформи щодо впровадження ринку земель в умовах децентралізації, які пов'язані з відсутністю:

- збалансованої земельної політики для формування ринково-орієнтованої та екологічно-збалансованої моделі управління земельними ресурсами й механізму землеустрою, що реалізує земельні відносини;
- ефективного механізму оренди для регулювання земельних відносин та землекористування;
- раціональної політики та законодавства щодо регулювання власності на землю та на інші природні ресурси, фінансування національного земельного

кадастру, здійснення територіального планування землекористування та землеустрою, охорони земель та ґрунтів, моніторингу земель та залучення до інвестицій в землекористування;

- раціональної політики щодо формування та розвитку інфраструктури ринку сільськогосподарських земель;
- фінансового забезпечення для базової та прикладної науки про землеустрій;
- інституційного компоненту, за якого повинен бути оголошений план дій для досягнення ефективних земельних відносин, а також суспільних інтересів загалом, довгострокової продуктивності земель та інших природних ресурсів, а також захисту екосистем для майбутніх поколінь;
- довіри населення до органів державної влади через бюрократизацію;
- достатньої поінформованості та обізнаності громадськості у питаннях впровадження реформи [41, с. 113].

Слід також зазначити, що експертами «GIZ Україна» та Програми «U-LEAD з Європою», а також Центром інформаційних та аналітичних технологій на замовлення Програми «U-LEAD з Європою» було здійснено вибіркове оцінювання якості системи управління фінансами ОТГ, в результаті якого автори прийшли до висновків щодо наявності певних проблем у сфері управління земельними ресурсами територіальних громад. Аналіз управління земельними ресурсами в окремих територіальних громадах показав, що ОТГ в результаті об'єднання «успадкували» ряд проблем, які потрібно вирішити, зокрема: відсутність реєстру земельних ресурсів; застарілі документи на землю; брак виписок щодо права власності на землю під будівлями, що передані з комунальної власності районів у комунальну власність ОТГ [55].

Експерти також виявляли випадки, коли договори оренди, укладені з обласною державною адміністрацією, на землю за межами населених пунктів, не були передані під час оформлення землі, що знаходилася за межами населеного пункту, у власність ОТГ. Відповідно, ОТГ не можуть укладати нові договори зі ставками, затвердженими радою ОТГ. Щоб вирішити проблему реєстру земельних ресурсів та оновити документацію щодо земельного управління, територіальним громадам

необхідне відповідне фінансування. Значна частина ОТГ прийняла програми розробки генеральних планів та почала їх впроваджувати: розроблені генеральні плани публікуються на офіційних веб-сайтах ОТГ, однак брак необхідного фінансування може відтермінувати цей процес ще на кілька років [55].

Щоб підвищити надходження від оренди земельних ресурсів, ОТГ оновлюють нормативну грошову оцінку земель, проте окремі громади використовують нормативну грошову оцінку одиниці орних земель області, передбачену Постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 р. «Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету міністрів України» [16].

Під час перевірки експертами наявності нормативних документів щодо управління земельними ресурсами, частина ОТГ розробили та опублікували їх, проте частина громад у своїй діяльності використовує лише Земельний кодекс України та закони України, що стосуються сфери управління земельними ресурсами. Щоб заощадити час спеціалістів земельних відділів та Центру надання адміністративних послуг, громадам було рекомендовано опублікувати на веб-сайті ОТГ інформацію щодо процедури отримання земельних ділянок, перелік та зразки необхідних документів, а також відповіді та часті запитання, так як наразі більшість інформації щодо надання послуг та зразки документів можна знайти лише на стендах поблизу земельних відділів. Щоб отримати інформацію, мешканцям ОТГ доводиться йти до виконавчого органу, де працівники земельного відділу надають консультації. Навіть за умови наявності Центру надання адміністративних послуг, навантаження працівника земельного відділу, що надає консультації мешканцям, залишається високим. Це, в свою чергу, зменшує кількість часу, яку фахівець може виділити для роботи із земельною документацією, яка необхідна для того, щоб зробити процес надання послуг громадянам зручнішим [55].

В цілому ж, проблемні питання та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації в Україні можна схематично відобразити у вигляді таблиці (табл. 1.9).

Таблиця 1.9.

Проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації в Україні

Проблеми реалізації земельної реформи	Перспективи реалізації земельної реформи
Відсутність відповідного державного контролю за дотриманням земельного законодавства з питань раціонального природокористування	Формування ринково-орієнтованої та екологічно-збалансованої моделі управління земельними ресурсами
Виникнення корупційних схем на всіх рівнях державно-владних відносин щодо управління земельними ресурсами	Встановлення більш вигідних для територіальної громади розмірів плати за землю
Зниження нормативно-правової оцінки землі	Вдосконалення процедури оцінювання та визначення реальної оцінки землі
Фінансово-правова некомпетентність громад, зокрема, і у питаннях земельних відносин	Фінансування базової та прикладної науки про землеустрій

Джерело: Складено автором за матеріалами [25; 30, с. 85; 41, с. 113]

Таким чином, проблеми реалізації земельної реформи в умовах децентралізації в Україні пов'язані з відсутністю механізмів контролю раціонального землекористування, а також наявністю корупційних схем в управлінні земельними ресурсами серед органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що, зокрема, призводить і до зниження нормативної оцінки земельних ділянок. Крім того, проблемним питанням залишається низький рівень поінформованості громадськості з питань реформи децентралізації і земельної реформи, а також недостатнього рівня компетентності територіальних громад щодо цих питань. Відповідно, перспективи реалізації земельної реформи, на нашу думку, полягають у формуванні дієвих механізмів державного контролю за дотриманням земельного законодавства з питань раціонального природокористування, вдосконаленні процедур оцінки і перегляду існуючих тарифів на оренду та цін на продаж земельних ділянок, а також підготовці висококваліфікованих та компетентних кадрів з питань земельних відносин для територіальних громад.

РОЗДІЛ 2.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

2.1. Механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації

Характеризуючи механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, вважаємо доцільним погодитись з позицією В. М. Висоцького та Р. Б. Таратули, які наголошують, що особливої актуальності питання регулювання земельних відносин органами держави та місцевого самоврядування набуває у зв'язку із проведенням в Україні земельної реформи та реформи децентралізації влади, а також децентралізації земельних відносин, яка передбачає передачу права розпорядження землями громадам, за якої власність на землі перейде об'єднаним громадам, а Держгеокадастр здійснюватиме лише контроль за використанням землі [20, с. 79; 35, с. 123].

Як цілком слушно зазначає О. В. Проніна, побудова системи управління земельними ресурсами в Україні є ключовою проблемою земельної реформи, яка до сьогодні не знайшла остаточного розв'язання, що, у свою чергу, пов'язане з вирішенням питання про шляхи ефективного використання земельних ресурсів в умовах децентралізації [33, с. 122]. Подібної позиції притримується також дослідник проблематики земельних відносин в Україні П. В. Халімон, наголошуючи, що процес логічного завершення земельної реформи в Україні потребує обґрунтування відповідного інституціонального розвитку [38, с. 178].

На нашу думку, цілком слушною є позиція П. В. Халімона, який у своїх публікаціях підкреслює, що держава відіграє провідну роль в регулюванні земельних відносин, оскільки на неї покладено завдання розробки нормативно-правової бази, гарантування продовольчої безпеки, сприяння раціональному використанню й забезпечення охорони земельних ресурсів, формування екологічно-безпечних умов для здійснення господарської діяльності тощо. Разом з

тим, на думку автора, в Україні державний механізм регулювання земельних відносин перебуває на етапі формування і на цей час не відповідає провідним світовим практикам та вимогам належного управління земельними відносинами [39].

Характеризуючи сутнісні характеристики державного регулювання земельних відносин, О. В. Проніна наголошує, що цей процес виражений функціями, які виконують органи влади. До основних функцій державного регулювання земельних відносин авторка відносить розробку законодавчих і нормативних правових актів, ведення Державного земельного кадастру, надання та вилучення земельних ділянок, планування використання земель, землеустрій, технічну інвентаризацію нерухомості, моніторинг земель, державний контроль за використанням та охороною земель, організацію рекультивації земель, вирішення земельних суперечок [33, с. 124].

І. М. Базарко вбачає фінансово-економічну сутність державного регулювання земельних відносин в обґрунтуванні заходів, що проводяться в міру здійснення державної політики і спрямовані на підвищення ефективності використання землі як економічного ресурсу. На думку автора, стратегічна мета політики держави у сфері регулювання земельних відносин полягає у забезпеченні умов для ефективного використання землі як однієї з ключових умов сталого економічного розвитку країни, підвищення добробуту її громадян [19, с. 25]. І. М. Базарко виділяє три групи методів державного регулювання земельних відносин: інституційні, економічні та планувальні (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Методи державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації відповідно до підходу І. М. Базарко

Метод регулювання	Характеристика
Інституційні методи	Базуються на виконанні владою дій юридичного характеру, проведення різного роду організаційних заходів та матеріально-технічних операцій і поєднують адміністративну і судову діяльність. Їх здійснення базується на правовій основі шляхом виконання встановлених процедур відповідно до повноважень суб'єктів управління. До групи інституційних методів входять зокрема заходи безпосереднього виконання законодавчих і нормативно-правових актів, що регламентують використання земельних ресурсів

Економічні методи	Спрямовані на створення економічних умов, які ініціюють раціональне використання та охорону земель без заходів адміністративного впливу
Планувальні методи	Передбачають розробку довгострокових і короткострокових програм соціально-економічного розвитку територій, містобудівної, землевпорядної та інших видів документації, яка регламентує використання земель на різних планувальних рівнях

Джерело: Складено автором за даними [19, с. 26]

Слід зазначити, що А. О. Коробська наводить дещо ширшу трактовку методів державного регулювання земельних відносин, і серед розглянутих у табл. 2.11 виокремлює лише економічні методи, а також наводить перелік відповідних інструментів державного регулювання земельних відносин (табл. 2.2).

Таблиця 2.11

Методи державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації відповідно до підходу А. О. Коробської

Метод регулювання	Характеристика
Економічні методи	Державне пільгове кредитування, земельна іпотека, нормативна оцінка землі, експертна оцінка землі, орендна плата, штрафні санкції, податок на землю, земельні аукціони, ціна на землю, екологічний маркетинг
Організаційні методи	Землевпорядні заходи, планування щодо використання земель, організаційна структура органів державної влади та управління
Адміністративні методи	Акредитація спеціалістів у сфері землевпорядкування, надання ліцензій, визначення процедури вилучення земельних ділянок, реєстрація власності на землю, контроль діяльності учасників ринку, ліцензії, заборони, дозволи
Правові методи	Антимонопольне та інше законодавство, укази, постанови, норми, рішення, правила

Джерело: Складено автором за даними [27, с. 45]

Необхідно підкреслити, що, на думку П. В. Халімона, особливе місце в системі методів державного регулювання земельних відносин, наведених у табл. 2.2, належить правовим методам, оскільки держава через законодавчу базу проводить політику, спрямовану на підвищення економічної самостійності територій та надає органам місцевого самоврядування можливість самостійно розпоряджатися землями територіальних громад [40, с. 224]. Автор при цьому підкреслює, що інструменти нормативно-правового регулювання покликані забезпечити ефективне втілення правових норм у процес державної політики регулювання земельних відносин, і за результатами розробки цього складу

інструментарію встановлюються правові норми здійснення управлінського впливу всіх елементів структури нормативно-правового механізму, які визначають цілі, завдання, принципи функціонування механізму і регламентують відносини, що виникають у земельній сфері [40, с. 225].

П. В. Халімон окремо наголошує, що нормативно-правова та законодавча бази дозволяють контролювати діяльність органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних питань шляхом обов'язкового погодження землевпорядної документації органами державної виконавчої влади. Тому інструменти нормативно-правового регулювання є обов'язковими та забезпечують специфічний спосіб правового впливу на поведінку учасників земельних відносин щодо закріплення права власності на землю, його змісту та способів реалізації, забезпечення раціонального землекористування, охорони і відтворення земельних ресурсів, охорони навколишнього середовища, захисту екологічних прав та інтересів суспільства та суб'єктів господарювання [40, с. 224].

Подібної позиції притримується В. А. Малоокій, який зазначає, що вагому роль в системі управління земельними відносинами в умовах децентралізації грає взаємодія та співпраця органів місцевого самоврядування й територіальних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин, землеустрою, земельного кадастру (Додаток Б, табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Органи виконавчої влади, які взаємодіють з органами місцевого самоврядування щодо використання земельних ділянок комунальної власності

Орган виконавчої влади, що погоджує використання земель	Категорія земель
Державна служба геології та надр України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство рибного господарства України (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України)	Землі водного фонду
Державне агентство лісових ресурсів України (Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України)	Землі лісгосподарського призначення

Державне агентство розвитку туризму, Державна служба охорони культурної спадщини України (Міністерство культури та інформаційної політики), Національна служба здоров'я України (Міністерство охорони здоров'я України)	Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення; землі історико-культурного призначення; землі рекреаційного призначення; землі оздоровчого призначення
Державне агентство автомобільних доріг, Державна служба морського та річкового транспорту, Державна авіаційна служба (Міністерство інфраструктури України)	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення
Державна сервісна служба містобудування України (Міністерство розвитку громад та територій України); Державна служба геодезії, картографії та кадастру України (Міністерство економіки України)	Землі житлової та громадської забудови

Джерело: Складено автором за даними [30, с. 174-175]

Відповідно до даних, наведених у табл. 2.13, органи місцевого самоврядування в питаннях використання земельних ділянок комунальної власності взаємодіють зі структурними підрозділами Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства культури та інформаційної політики, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства розвитку громад та територій України і Міністерства економіки України.

Варто також наголосити, що В. А. Малоокій наводить доволі широкий перелік напрямів взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування щодо використання земель комунальної власності (табл. 2.4).

Таблиця 2.13.

Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в питаннях управління земельними ресурсами на місцевому рівні

Орган виконавчої влади, з яким взаємодіють органи місцевого самоврядування	Напрями взаємодії
Територіальні органи Держгеокадастру	<ul style="list-style-type: none"> - організація землеустрою; - надання інформації щодо використання земельних ділянок в межах територіальної громади; - проведення моніторингу земель; - державний контроль за використанням та охороною земель

Продовження табл. 2.13

Державне агентство водних ресурсів України	<ul style="list-style-type: none"> - управління в галузі використання та охорони земель водного фонду; - контроль за використанням та охороною вод та відведенням водних ресурсів; - надання пропозицій щодо перспективи використання земель водного фонду
Державне агентство лісових ресурсів України	<ul style="list-style-type: none"> - управління в галузі використання та охорони земель лісогосподарського призначення; - контроль за використанням та охороною лісових ресурсів; - надання пропозицій щодо перспективи використання земель лісогосподарського призначення
Державна служба охорони культурної спадщини України	<ul style="list-style-type: none"> - координація робіт з виявлення, дослідження та документування об'єктів культурної спадщини - координація паспортизації нерухомих об'єктів культурної спадщини - визначення меж територій пам'яток національного значення та затверджує їх зони охорони, охоронювані археологічні території, історичні ареали населених місць - погодження та надання дозволів на всі види робіт пов'язані з об'єктами культурної спадщини
Структурні підрозділи відповідної державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури	<ul style="list-style-type: none"> - контроль за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності; - здійснення архітектурно-будівельного контролю; - погодження проектів відведення земельних ділянок

Джерело: Складено автором за даними [36, с. 176]

Як свідчать дані табл. 2.12-2.13, в межах території громади перебувають землі різних категорій цільового використання і відповідно місцевим органам влади при розміщені будь-яких об'єктів чи плануванні подальшого використання територій, потрібно погоджувати дії щодо відведення з відповідними органами виконавчої влади. Порядок такого погодження і затвердження передбачено статтею 186 Земельного Кодексу України [1]. Аналізуючи положення вказаних статей, можна зробити висновок, що органи місцевого самоврядування не вправі прийняти самостійно рішення щодо перерозподілу земель, їх передачі у користування, зміни цільового призначення, зміни меж земель деяких категорій тощо.

Таким чином, взаємодія органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Україні регламентується положеннями земельного законодавства, а вагоме місце в системі регулювання земельних відносин в умовах децентралізації належить взаємодії та співпраці органів місцевого

самоврядування та територіальних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин, землеустрою, земельного кадастру.

Що ж стосується державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, то його механізми передбачають використання органами влади організаційно-економічних інструментів безпосереднього впливу (таких як оподаткування, зміни законодавства, цільові нормативи, процентні ставки, критерії ефективності тощо) на діяльність суб'єктів господарювання у сфері розпорядження, володіння і користування земельними ресурсами. З цією метою на всіх рівнях влади розробляється та реалізовується взаємопов'язана система економічних, адміністративних і правових заходів, що об'єднані єдиною політикою державного регулювання земельних відносин.

2.2. Формування пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації

Характеризуючи проблемні питання державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні, вважаємо доцільним погодитися з позицією П. Ю. Пресич щодо того, що сучасний стан використання земельно-ресурсного потенціалу нашої держави характеризуються низькою економічною ефективністю, не зважаючи на те, що Україна володіє одними із найбільших родючих земельних угідь у світі. Однак українська модель земельних перетворень на селі врахувала принцип соціальної справедливості, а не економічної ефективності. Автор цілком слушно зауважує, що створення високоефективного апарату державного управління земельними відносинами наразі стає все більш актуальним в умовах втілення реформи децентралізації, а інституційне забезпечення формування механізмів державного управління земельно-ресурсним потенціалом на сьогодні залишається явно недостатнім, враховуючи те, що трансформація інституту власності на землю, яка відбулась в Україні у процесі

земельної реформ, так і не призвела до формування ефективної ринково орієнтовної системи землекористування [32].

Досліджуючи існуючу інституціональну структуру управління земельними відносинами та землекористуванням в Україні, А. М. Третяк прийшов до висновку, що вона багаторівнева і доволі складна. На думку автора, це обумовлено тривалим періодом структурної перебудови від централізовано-планової національної економіки до децентралізованої, орієнтованої на ринок, а також впливом динаміки політичних змін і відсутністю єдиного бачення результатів інституціональних трансформацій. А. М. Третяк цілком справедливо зазначає, що в період трансформаційних змін назріла необхідність з боку держави виробити таку земельну політику, в якій були б чітко встановлені пріоритетні завдання, цілі та інструменти адміністрування землекористування й регулювання земельних відносин, реалізація яких дозволила б докорінно змінити вектор їх розвитку з орієнтацією на збереження і примноження земельного потенціалу країни [37, с. 30-31].

Т. М. Кашталян основним недоліком чинної організаційної системи в нашій країні вважає нерозвиненість її економічних та організаційно-інституційних елементів. При цьому авторка підкреслює відсутність реалізації ключової функції управління – моніторингу, що охоплює здійснення аналізу й оцінки реальних і потенційних загроз у сфері земельних відносин у контексті національної безпеки, а також визначення ступеня адекватності їм вжитих заходів захисту і введення державою для цих цілей правових обмежень і заборон. У цьому контексті важливим є вдосконалення організаційно-інституційного механізму земельного адміністрування України та його економічних інструментів [24, с. 76].

Аналізуючи комплекс нормативно-правових актів, які було прийнято в Україні з метою забезпечення регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, О. В. Зигрій приходять до висновку, що окремі законодавчі новації щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин викликають сумніви щодо готовності органів державної влади прийняти виклики сучасності: в першу чергу змін зазнають повноваження Держгеокадастру у зв'язку

з дерегуляцією низки сьогоденних функцій. Держгеокадастр із своїми територіальними органами втрачає свою частину повноважень, зокрема: розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності, скасовується державна експертиза землепорядної документації, при цьому вся система Держгеокадастру перетворюється на сучасну сервісну службу [23, с. 138].

Варто зауважити, що ці та інші автори наголошують на слабкості та недостатній розвиненості системи управління земельними відносинами і ресурсами в Україні і відповідної нормативно-правової бази, проте, на нашу думку, окремої уваги заслуговує проблематика наявності корупційних ризиків у сфері земельних відносин та землекористування в нашій країні. Крім того, проблемним питанням з нашої точки зору вбачається відсутність в Україні будь-якого органу, який регулював би земельні відносини та землекористування в умовах відкриття ринку землі, хоча досвід західних країн свідчить про наявність відповідних структур в системі державного регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення (табл. 2.14).

Таблиця 2.14.

Органи регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення в окремих країнах ЄС

Країна ЄС	Назва органу	Завдання та напрями діяльності органу
Франція	Агентство з управління земельними ресурсами та розвитку сільських територій (Societe d'amenagement foncier et d'etablissement rural – SAFER). Є неприбутковою організацією, що підпорядковується міністерству сільського господарства та міністерству фінансів Франції	Підвищення ефективності сільського господарства та підтримки молодих фермерів, захист навколишнього природного середовища, ландшафтів і природних ресурсів, підтримка та розвиток сільської економіки
Німеччина	Агентство з управління і реалізації земель (Bodenverwertungs- undverwaltungs GmbH – BVVG). Нагляд за діяльністю агентства BVVG здійснює федеральне міністерство фінансів та міністерство сільського господарства	Основна мета діяльності агентства полягає в управлінні ринковим обігом земель сільськогосподарського призначення державної власності. Ключовими його завданнями є: забезпечення приватизації земель сільськогосподарського призначення державної власності; реституція та розподіл прав на землю

Польща	Агентство сільськогосподарської нерухомості (Agencja Nieruchomosci Rolnych)	Здійснення контролю за переходом прав власності та інших майнових прав щодо державного майна, зокрема земель сільськогосподарського призначення
--------	---	---

Джерело: Складено автором за даними [57]

Варто зауважити, що в Україні наразі не створено органу, який би виконував обов'язки щодо регулювання обігу земель сільськогосподарського призначення, а також здійснював би моніторинг розвитку земельних відносин та землекористування: частково ці функції покладено на Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру (розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної форми власності, землеустрій та охорона земель, моніторинг земельних відносин, розвиток національної інфраструктури геопросторових даних), проте на практиці діяльність цього органу у сфері регулювання обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної форми власності носить більше інформаційно-довідковий, а не регулюючий характер.

На нашу думку, враховуючи досвід окремих країн ЄС, доцільно розширити повноваження Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру щодо регулювання обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення шляхом створення в її структурі Земельного Фонду, який має бути юридичною особою державної форми власності і надавати довгострокові кредити (терміном від 5 років) на придбання земельних ділянок, а також викуповувати ділянки у громадян, які не бажають займатись сільськогосподарською діяльністю. Крім того, Земельний Фонд має бути наділений правом здавати в оренду або продавати земельні ділянки особам, які виявили бажання займатись сільськогосподарською діяльністю.

При цьому до потенційного покупця земельної ділянки сільськогосподарського призначення мають висуватися чіткі вимоги, зокрема, наявність вищої аграрної освіти або досвіду роботи в галузі сільського господарства, використання сільськогосподарських угідь лише за призначенням впродовж не менше 5 років (претенденти, які не відповідають цим вимогам,

повинні отримати можливість володіння земельними ділянками площею не більше 1 гектара).

Що ж стосується усунення корупційних ризиків у діяльності Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, то на нашу думку, першочерговим кроком має стати вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази у сфері земельних відносин, зокрема:

- уніфікація процедур землеустрою шляхом розроблення та прийняття Порядку погодження документації із землеустрою територіальними органами Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру, який має містити інформацію, щодо механізмів його реалізації;

- розроблення Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру шаблонів або еталонів для всіх видів землевпорядних документацій, їхнє прийняття, затвердження й доведення до відома широкого кола зацікавлених сторін;

- зміни правового регулювання інституту безоплатної приватизації шляхом заміни її на інші види соціальної допомоги для незахищених верств населення, водночас, має бути збережене право безоплатного оформлення земельних ділянок, на яких розташовані житлові будинки в приватну власність та ділянок для особистих селянських господарств, що перебувають у користуванні;

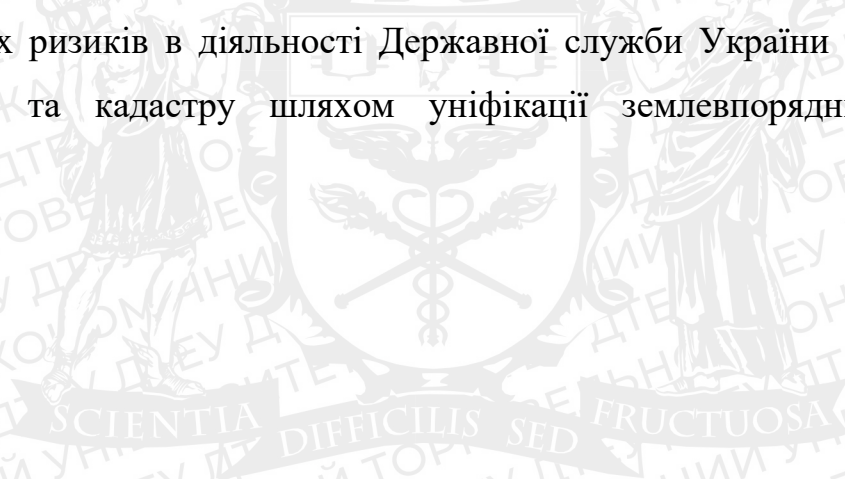
- чіткий розподіл повноважень у сфері земельних відносин між державними органами та органами місцевого самоврядування (особливо в контексті децентралізації);

- забезпечення належного фінансування заходів із контролю за дотриманням земельного законодавства, щодо завершення оформлення кадастрової документації на всі види обмежень та обтяжень користування земельними ділянками, наповнення публічної кадастрової карти геодезичною інформацією.

Крім того, на нашу думку, з метою зниження та уникнення корупційних ризиків Державною службою України з питань геодезії, картографії та кадастру має бути забезпечено проведення постійного навчання щодо правильного застосування геопросторових даних, формування баз даних для спеціалістів-

землевпорядників, розроблення методичних рекомендації для органів місцевого самоврядування та інших органів влади щодо належного управління, користування та розпорядження земельними ділянками; здійснення навчання про зв'язки земельного законодавства з іншими нормативними актами для узгодження дій усіх учасників земельних відносин.

Таким чином, з нашої точки зору, удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації пов'язано зі створенням в структурі Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру Земельного Фонду, основним призначенням якого має стати здійснення операцій кредитування та купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Крім того, слід здійснити низку заходів щодо уникнення корупційних ризиків в діяльності Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру шляхом уніфікації землевпорядних процедур та документів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено державне регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні. Проаналізовано динаміку утворення ОТГ, передачі територіальним громадам у комунальну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної форми власності, динаміку та структуру формування доходів ОТГ, зокрема, щодо надходжень від плати за землю, проаналізовано перші результати запуску ринку землі, оцінено проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в Україні, охарактеризовано механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації та сформульовано пропозиції щодо визначення напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Результати проведеного дослідження державного регулювання земельних відносин в Україні та розробка пропозицій щодо визначення напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації дозволили, відповідно до мети та завдань дослідження, зробити такі висновки й узагальнення:

1. У результаті аналізу наслідків реформи децентралізації було виявлено, що з започаткуванням старту реформи децентралізації в Україні у 2014 році було утворено майже півтори тисячі територіальних громад із загальною чисельністю населення 38,1 млн. осіб, яким було надано у комунальну власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної форми власності загальною площею 2,3 млн. гектар. Найбільшу площу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної форми власності в рамках децентралізації земельних відносин впродовж 2018-2021 рр. отримали територіальні громади тих областей, які є традиційними та потужними регіонами щодо вирощування аграрної продукції (Одеська, Дніпропетровська, Полтавська, Херсонська, Запорізька та ін.), а найменшу площу було виділено територіальним

громадам деяких областей Західної України, Київської області та регіонів, де триває військовий конфлікт.

З 1 липня 2021 року було скасовано мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, що фактично стало стартом запуску ринку землі в нашій країні. В даний момент в Україні на земельних аукціонах було реалізовано 78771 земельних ділянок загальною площею 200363 гектара, а середня вартість одного гектара складає 52,3 тис. грн. При цьому найбільшими є обсяг і площа реалізованих земельних ділянок сільськогосподарського призначення в розрізі регіонів України у Харківській області – 7984 ділянок загальною площею 28,6 тис. гектар.

2. Проблеми реалізації земельної реформи в умовах децентралізації в Україні пов'язані з відсутністю механізмів контролю раціонального землекористування, а також наявністю корупційних схем в управлінні земельними ресурсами серед органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що, зокрема, призводить і до заниження нормативної оцінки земельних ділянок. Крім того, проблемним питанням залишається низький рівень поінформованості громадськості з питань реформи децентралізації і земельної реформи, а також недостатнього рівня компетентності територіальних громад щодо цих питань. Відповідно, перспективи реалізації земельної реформи, на нашу думку, полягають у формуванні дієвих механізмів державного контролю за дотриманням земельного законодавства з питань раціонального природокористування, вдосконаленні процедур оцінки і перегляду існуючих тарифів на оренду та цін на продаж земельних ділянок, а також підготовці висококваліфікованих та компетентних кадрів з питань земельних відносин для територіальних громад.

3. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади в Україні регламентується положеннями земельного законодавства, а вагоме місце в системі регулювання земельних відносин в умовах децентралізації належить взаємодії та співпраці органів місцевого самоврядування та територіальних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сфері земельних відносин, землеустрою, земельного кадастру.

Що ж стосується державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, то його механізми передбачають використання органами влади організаційно-економічних інструментів безпосереднього впливу (таких як оподаткування, зміни законодавства, цільові нормативи, процентні ставки, критерії ефективності тощо) на діяльність суб'єктів господарювання у сфері розпорядження, володіння і користування земельними ресурсами. З цією метою на всіх рівнях влади розробляється та реалізовується взаємопов'язана система економічних, адміністративних і правових заходів, що об'єднані єдиною політикою державного регулювання земельних відносин.

4. З метою вдосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, на нашу думку, необхідно створити в структурі Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру Земельний Фонд, основним призначенням якого має стати здійснення операцій кредитування та купівлі-продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Крім того, слід здійснити низку заходів щодо уникнення корупційних ризиків в діяльності Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру шляхом уніфікації землевпорядних процедур та документів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 20.01.2022)
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України № 552-IX від 31.03.2020. Дата оновлення: 31.03.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони: Закон України № 1444-IX від 18.05.2021. Дата оновлення: 18.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України № 711-IX від 17.06.2020. Дата оновлення: 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин: Закон України № 1423-IX від 28.04.2021. Дата оновлення: 28.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони: Закон України від 18.05.2021 № 1444-IX. Дата оновлення: 18.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17.06.2020 № 711-IX. Дата оновлення: 27.05.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин: Закон України від 28.04.2021 № 1423-IX. Дата оновлення: 28.04.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)

9. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. Дата оновлення: 14.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення 20.01.2022)

10. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. Дата оновлення: 05.02.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення 20.01.2022)

11. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. Дата оновлення: 17.06.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення 20.01.2022)

12. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення 20.01.2022)

13. Про заходи державної регіональної політики на підтримку децентралізації влади: Указ Президента України №180/2021 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 квітня 2021 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1802021-38825> (дата звернення 20.01.2022)

14. Деякі питання підготовки до проведення та проведення земельних торгів для продажу земельних ділянок та набуття прав користування ними (оренди, суперфіцію, емфітевзису): Постанова Кабінету Міністрів України №1013 від 22.09.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.01.2022)

15. Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 січня 2018 р. № 60-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pitannya-peredachi-1> (дата звернення 20.01.2022)

16. Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України № 105 від 07.02.2018. Дата оновлення: 10.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/105-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.2022)

17. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. Дата оновлення: 01.04.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення 20.01.2022)

18. Архипенко І. М. Зарубіжний досвід децентралізації влади: уроки для України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4. С. 7-15.

19. Базарко І. М. Державне управління майном і земельними ресурсами в сучасних умовах децентралізації влади в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 2. С. 22-29.

20. Висоцький В. М. Правове регулювання земельних та тісно пов'язаних із ними відносин органами місцевого самоврядування у контексті державної регуляторної політики. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: Серія юридична*. 2018. Вип. 4. С. 78-90.

21. Вірмейчик А. М., Рубан О. О. Управління розвитком територій в умовах децентралізації. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 1. С. 7-16.

22. Дідур С. В., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Аналіз та оцінка прозорості діяльності комунальних підприємств в умовах децентралізації. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/212/203> (дата звернення 20.01.2022).

23. Зигрій О. В. Деретуляція у сфері правового регулювання земельних відносин або нова «земельна конституція». *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. Вип. 2. С. 136-141.

24. Кашталян Т. М. Удосконалення механізмів державного регулювання земельних відносин у контексті забезпечення національної безпеки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. Том 30 (69), № 3. С. 74-77.
25. Ковда Н. І., Забарна Н. Р. Проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 11. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/11_2020/102.pdf (дата звернення: 23.01.2022)
26. Кожуріна В. М. Публічне управління земельними ресурсами територіальних громад: дис. ... доктора філософії: 281 «Публічне управління та адміністрування». Харків, 2021. 252 с.
27. Коробська А. О. Державне регулювання використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Київ, 2020. 255 с.
28. Крайник О. П. Децентралізація управління фінансовим забезпеченням розвитку регіону. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1-2(2). С. 9-16.
29. Круглашов А. М. Здобутки і труднощі в реалізації децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9. С. 68-76.
30. Малоокій В. А. Становлення та розвиток системи управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні: дис. ... канд. наук з державного управління: 25.00.04. Запоріжжя, 2021. 219 с.
31. Мошак О. В. Аналіз впливу фінансової децентралізації на розвиток окремих областей України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22, Ч.2. С. 129-133.
32. Пресіч П. Ю. Формування механізмів державного регулювання земельних відносин в українській державі. *Демократичне врядування*. 2015. Вип. 15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2015_15_20 (дата звернення 20.01.2022).

33. Проніна О. В. Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації. *Держава і регіони. Серія: Державне управління*. 2016. № 1. С. 122-125.
34. Савченко Ю. А. Аналіз підходів до реформи децентралізації в зарубіжних країнах. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 14. С. 357-363.
35. Таратула Р. Б. Теоретичні аспекти управління земельними ресурсами територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 16. Ч.2. С. 121-124.
36. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього» НАН України, 2020. 531 с.
37. Третяк М. А. Інституціональне середовище щодо організаційних структур управління земельними ресурсами та землекористуванням. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 24-32.
38. Халімон П. В. Стратегічні пріоритети механізмів державного регулювання ринку сільськогосподарських земель. *Держава та регіони*. 2018. № 3(63). С. 178-183.
39. Халімон П. В. Особливості державного регулювання земельних відносин в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1734>
40. Халімон П. В. Нормативно-правовий механізм державного регулювання земельних відносин в Україні. *Право та державне управління*. 2018. №4 (33). С. 223-229.
41. Шнайдер А. О. Проблеми реалізації земельної реформи та становлення ринку землі в Україні. *Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2021. Вип. 1(15). С. 110-113.

42. Бюджети територіальних громад України: опублікована нова версія інформаційно-аналітичного дашборду. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14281> (дата звернення 20.01.2022)

43. Загальна інформація. URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення 20.01.2022)

44. Місцева економіка поступово відновлюється: Моніторинг реформи місцевого самоврядування. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13785> (дата звернення 20.01.2022)

45. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 грудня 2018. URL: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/346/10.12.2018.pdf> (дата звернення 20.01.2022)

46. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 грудня 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/506/10.12.2019.pdf> (дата звернення 20.01.2022)

47. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 вересня 2020. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_10.09.2020.pdf (дата звернення 20.01.2022)

48. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 16 липня 2021. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/742/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_16.07.2021.pdf (дата звернення 20.01.2022)

49. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL: https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info (дата звернення 20.01.2022)

50. Моніторинг земельних відносин. URL: <https://land.gov.ua/index.php/monitorynh-zemelnykh-vidnosyn/> (дата звернення 20.01.2022)
51. Нові громади. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada> (дата звернення 20.01.2022)
52. Огляд стану земельних відносин в Україні. Грудень 2021. URL: https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/Oglya-stanu-zemelnih-vidnosin_gruden.pdf (дата звернення 20.01.2022)
53. Перші земельні торги у формі електронних аукціонів вже оголошено. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/14109> (дата звернення 20.01.2022)
54. Президент своїм Указом ввів у дію рішення РНБО по децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13513> (дата звернення 20.01.2022)
55. Результати оцінки системи управління місцевими фінансами в об'єднаних територіальних громадах. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12686> (дата звернення: 23.01.2022)
56. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення 20.01.2022)
57. Світовий досвід запровадження ринку землі та його адаптація до українських реалій. URL: <http://www.golos.com.ua/article/322369> (дата звернення 20.01.2022)

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка передачі ЗДСПДВ у комунальну власність ОТГ за 2018-2021 рр.

Область	Кількість ОТГ, які отримали у комунальну власність ЗДСПДВ / Площа земельних ділянок, переданих ОТГ, тис. га			
	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Вінницька	23 ОТГ / 20,4 тис. га	34 ОТГ / 37,6 тис. га	34 ОТГ / 37,6 тис. га	63 ОТГ / 178,0 тис. га
Волинська	16 ОТГ / 25,2 тис. га	30 ОТГ / 49,4 тис. га	30 ОТГ / 49,4 тис. га	52 ОТГ / 89,0 тис. га
Дніпропетровська	42 ОТГ/123,2 тис. га	55 ОТГ / 185 тис. га	55 ОТГ / 185 тис. га	75 ОТГ / 170,9 тис. га
Донецька	7 ОТГ / 30,5 тис. га	9 ОТГ / 41,8 тис. га	9 ОТГ / 41,8 тис. га	34 ОТГ / 54,7 тис. га
Житомирська	28 ОТГ / 45,0 тис. га	44 ОТГ / 95 тис. га	44 ОТГ / 95 тис. га	66 ОТГ / 52,6 тис. га
Закарпатська	6 ОТГ / 1,7 тис. га	6 ОТГ / 1,7 тис. га	6 ОТГ / 1,7 тис. га	61 ОТГ / 26,8 тис. га
Запорізька	19 ОТГ / 26,4 тис. га	36 ОТГ / 105,6 тис. га	36 ОТГ / 105,6 тис. га	61 ОТГ / 61,0 тис. га
Івано- Франківська	20 ОТГ / 13,4 тис. га	20 ОТГ / 13,4 тис. га	20 ОТГ / 13,4 тис. га	51 ОТГ / 48,7 тис. га
Київська	6 ОТГ / 6,2 тис. га	8 ОТГ / 7,4 тис. га	8 ОТГ / 7,4 тис. га	57 ОТГ / 39,3 тис. га
Кіровоградська	13 ОТГ / 25,6 тис. га	13 ОТГ / 25,8 тис. га	13 ОТГ / 25,8 тис. га	45 ОТГ / 141,2 тис. га
Луганська	6 ОТГ / 7,4 тис. га	8 ОТГ / 13,5 тис. га	8 ОТГ / 13,5 тис. га	25 ОТГ / 58,2 тис. га
Львівська	21 ОТГ / 24,4 тис. га	35 ОТГ / 41,5 тис. га	35 ОТГ / 41,5 тис. га	69 ОТГ / 99,0 тис. га
Миколаївська	16 ОТГ / 43,5 тис. га	28 ОТГ / 81,2 тис. га	28 ОТГ / 81,2 тис. га	49 ОТГ / 112,5 тис. га
Одеська	19 ОТГ / 65,0 тис. га	23 ОТГ / 97,5 тис. га	23 ОТГ / 97,5 тис. га	82 ОТГ / 179,6 тис. га
Полтавська	34 ОТГ / 75,2 тис. га	39 ОТГ / 91,1 тис. га	39 ОТГ / 91,1 тис. га	56 ОТГ / 151,8 тис. га
Рівненська	16 ОТГ / 14,2 тис. га	25 ОТГ / 27,8 тис. га	25 ОТГ / 27,8 тис. га	57 ОТГ / 81,0 тис. га
Сумська	17 ОТГ / 44,7 тис. га	28 ОТГ / 71,8 тис. га	28 ОТГ / 71,8 тис. га	51 ОТГ / 129,4 тис. га
Тернопільська	33 ОТГ / 25,5 тис. га	40 ОТГ / 36,4 тис. га	40 ОТГ / 36,4 тис. га	55 ОТГ / 56,8 тис. га
Харківська	10 ОТГ / 21,0 тис. га	12 ОТГ / 28,1 тис. га	12 ОТГ / 28,1 тис. га	54 ОТГ / 149,6 тис. га
Херсонська	24 ОТГ / 81,6 тис. га	25 ОТГ / 89,2 тис. га	25 ОТГ / 89,2 тис. га	49 ОТГ / 145,8 тис. га
Хмельницька	34 ОТГ / 82,6 тис. га	39 ОТГ / 100,5 тис. га	39 ОТГ / 100,5 тис. га	55 ОТГ / 45,7 тис. га

Черкаська	26 ОТГ / 40,0 тис. га	26 ОТГ / 40,4 тис. га	26 ОТГ / 40,4 тис. га	62 ОТГ / 122,5 тис. га
Чернівецька	19 ОТГ / 4,9 тис. га	26 ОТГ / 7,3 тис. га	26 ОТГ / 7,3 тис. га	49 ОТГ / 10,3 тис. га
Чернігівська	24 ОТГ / 91,1 тис. га	37 ОТГ / 161,8 тис. га	37 ОТГ / 161,8 тис. га	54 ОТГ / 132,5 тис. га
Всього по Україні	479 ОТГ / 938,7 тис. га	646 ОТГ / 1450,8 тис. га	646 ОТГ / 1450,8 тис. га	1332 ОТГ / 2337,9 тис. га

Джерело: Складено автором за даними [44-49]

Органи виконавчої влади, які взаємодіють з органами місцевого самоврядування щодо використання земель комунальної власності

Орган виконавчої влади, що погоджує використання земель	Цільове використання	Категорія земель
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Державне агентство рибного господарства України; Державне агентство водних ресурсів України; Державна служба геології та надр України)	Землі водного фонду; земельні ділянки, штучно створені в межах прибережної захисної смуги чи смуги відведення, на землях лісогосподарського призначення та природно-заповідного фонду, що перебувають у прибережній захисній смузі водних об'єктів, або на земельних ділянках дна водних об'єктів	Землі водного фонду
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Державне агентство лісових ресурсів України)	Землі лісогосподарського призначення	Землі лісогосподарського призначення
Міністерство культури та інформаційної політики (Державна служба охорони культурної спадщини України) Міністерство охорони здоров'я України (Національна служба здоров'я України); Державне агентство розвитку туризму (Міністерство культури та інформаційної політики)	Землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом	Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення; Землі історико-культурного призначення; Землі рекреаційного призначення; Землі оздоровчого призначення
Міністерство інфраструктури України (Державна авіаційна служба, Державна служба морського та річкового транспорту, Державне агентство автомобільних доріг)	Землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення
Міністерство розвитку громад та територій України (Державна сервісна служба містобудування України); Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Державна служба геодезії, картографії та кадастру України)	Землі загального користування населених пунктів (майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо)	Землі житлової та громадської забудови

Джерело: Складено автором за даними [30, с. 174-175]

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра публічного управління та адміністрування

**РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

на тему:

**«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ»**

Студентки 5 курсу, 7 групи,
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Головій
Ірина
Вікторівна

Науковий керівник
к.держ.упр.

(підпис керівника)

Динник
Ірина
Петрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, трьох додатків, списку використаних джерел, що налічує п'ятдесят шість найменувань. Основний зміст роботи викладено на тридцяти шести сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить чотирнадцять таблиць.

Метою роботи є обґрунтування й розробка пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- здійснити аналіз сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації;
- визначити проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації;
- охарактеризувати механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації;
- сформулювати пропозиції щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Методи дослідження. Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Для аналізу сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації було використано такі методи, як: описовий, структурного аналізу, виокремлення статистичних даних, порівняння. Для оцінки проблем та перспектив реалізації земельної реформи в умовах децентралізації, основними методами були монографічний метод і синтез. Монографічний метод також було використано з метою узагальнення практики державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні. Метод узагальнення використано для

формулювання висновків і пропозицій з удосконалення механізму державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні.

У першому розділі досліджується сучасний стан та тенденції децентралізації земельних відносин в умовах відкриття ринку землі та передачі територіальним громадам у комунальну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності. Також висвітлюються проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації.

У другому розділі здійснюється характеристика механізмів державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, надаються пропозиції щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Одержані результати можуть бути використані при подальшому удосконаленні державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні.

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі висвітлено основні аспекти державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації в Україні. Проаналізовано результати децентралізації земельних відносин та запуску ринку землі в Україні, визначено проблеми та перспективи реалізації земельної реформи в умовах децентралізації. Досліджено механізм державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації та розроблено пропозиції щодо його удосконалення.

У першому розділі досліджується сучасний стан децентралізації земельних відносин, результати відкриття ринку землі й передачі територіальним громадам у комунальну власність земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності. У другому розділі здійснюється характеристика механізмів державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, надаються пропозиції щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Ключові слова: земельні відносини, ринок землі, територіальні громади, державне регулювання земельних відносин, децентралізація, земельні ділянки.

SUMMARY

The qualification work highlights the main aspects of state regulation of land relations in the context of decentralization in Ukraine. The results of decentralization of land relations and launch of the land market in Ukraine are analyzed, problems and prospects of land reform implementation in the conditions of decentralization are determined. The mechanism of state regulation of land relations in the conditions of decentralization is studied and proposals for its improvement are developed.

The first section examines the current state of decentralization of land relations, the results of the opening of the land market and the transfer to territorial communities in communal ownership of agricultural land of state ownership. The second section describes the mechanisms of state regulation of land relations in the context of decentralization, offers proposals for improving the state regulation of land relations in the context of decentralization.

Key words: land relations, land market, territorial communities, state regulation of land relations, decentralization, land plots.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускн кваліфікаційну роботу студентки Головій Ірини Вікторівни на тему:

«Державне регулювання земельних відносин в умовах децентралізації»

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

у Київському національному торговельно-економічному університеті

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота носить актуальний характер, оскільки присвячена питанню суспільних відносин, що виникають в процесі регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

У процесі аналізу були використані теоретичні, методичні та прикладні основи державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Метою дослідження є обґрунтування й розробка пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку посилань на використані інформаційні джерела та додатків.

Перший розділ висвітлює питання сучасного стану сфери управління земельними відносинами в умовах децентралізації, а також питання проблем та перспектив реалізації земельної реформи в умовах децентралізації.

У другому розділі досліджується механізми державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації, а також формування пропозицій щодо напрямів удосконалення державного регулювання земельних відносин в умовах децентралізації.

Результати дослідження можуть бути використані органами з питань державного регулювання земельних відносин.

Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, виконана у повному обсязі і заслуговує на позитивну оцінку, а її автор Головій Ірина Вікторівна на отримання кваліфікації бакалавра відповідної до обраної спеціальності.

Рецензент

Нар. упр. О.В.Бобів

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Головій Ірина Вікторівна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Державне регулювання земельних відносин в умовах децентралізації» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається в друкованому та електронному варіантах.
Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«24» січня 2022 року

(підпис)

Згода

Я, Головій Ірина Вікторівна, студентка 5 курсу 7 групи заочної форми навчання, спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування», цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Державне регулювання земельних відносин в умовах децентралізації» несучи повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«24» січня 2022 року

Підпис

(Головій І.В.)
Прізвище, ініціали